

Renoveren: herstellen, hergebruiken en recycleren

Een stap naar een circulaire economie

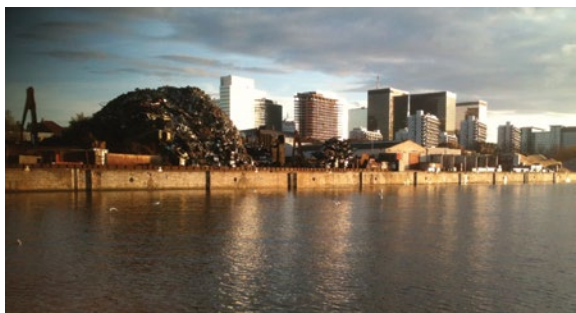

homegrade
.brussels

In Brussel vormen de demontage en renovatie van bestaande gebouwen een echte stapelplaats van materiaal en hulpbronnen van bouwmaterialen die weer in circulatie kunnen worden gebracht en ontgonnen. Door hergebruik of recyclage krijgen deze materialen een nieuw leven, wordt verspilling voorkomen en kan op de productie van nieuwe grondstoffen bespaard worden.

*Dit is het principe van de **circulaire economie**, niets gaat verloren, niets wordt gecreëerd, alles verandert.¹*

In tegenstelling tot het traditionele model van de lineaire ontwikkeling "ontginnen, fabriceren, wegwerpen" sluit **de circulaire economie** aan op de duurzame ontwikkeling door een gesloten kringloop te bevorderen en de verlenging van de levensduur van materialen via herstelling, hergebruik, recyclage...

In deze brochure vindt u oplossingen die het hergebruik van bouwmaterialen bevorderen alsook architecturale elementen in individuele renovaties.

Een vloer bewaren, deuren verplaatsen, een tegelvloer recupereren, vensterramen onderhouden en beschermen, het balkon herstellen, enz. zijn allemaal acties die uw woning opwaarderen, de levensduur van de materialen verlengen en de noodzaak beperken om "alles te veranderen" om te voldoen aan onze behoeften.

¹ Formule van Lavoisier aangehaald door LEEFMILIEU BRUSSEL, "Overgang naar een circulaire economie", augustus 2016 in <http://www.environnement.brussels/thematiques/dechets-ressources/des-dechets-aux-ressources>

Fase 1: voorbereiding – inventaris

Vooraleer met de renovatiewerken van start te gaan, is het ideaal om een **inventaris** van de aanwezige materialen op te maken om hun eventueel potentieel te evalueren. Zoek de karaktervolle elementen, de elementen met een erfgoedwaarde, deze die gewoon in goede staat zijn, deze die u wil bewaren en deze die u weer zou kunnen verkopen of weggeven.

De inventaris helpt u de elementen te bepalen die :

- **Ter plaatse hersteld of hergebruikt kunnen worden** voor hetzelfde of verschillend gebruik. Vertrouw niet op uw eerste indruk, oude elementen kunnen dikwijls hersteld worden en een nieuw elan krijgen!
- **Gedemonteerd kunnen worden om elders hergebruikt te worden.** Vindt u dat een materiaal geen nut meer heeft, hoewel het nog in goede staat is? U kan het misschien een nieuw leven geven door het weg te geven of weer te verkopen, er bestaan tal van oplossingen!
- **Gerecycleerd** kunnen worden, wanneer het materiaal te veel beschadigd is en niet meer geschikt is voor hergebruik. Het laatste redmiddel is dan recyclage via aangepaste recyclagenetwerken.

De inventaris: welke vragen werpen zich op ?

- Bevindt het materiaal of het element zich in een voldoende goede staat ?
- Is het gemakkelijk demonteerbaar?
- Heeft het een erfgoedwaarde?
- Is het in voldoende hoeveelheid aanwezig?
- Is het veilig? Opgelet voor materialen die schadelijke stoffen kunnen bevatten, zoals asbest (scheidingswanden, vensterbanken, vinyltegels, lijmen, leien enz.) en loodverf.

Noteer:

- Homegrade kan u helpen bij het opmaken van deze inventaris, die een nuttig instrument zal zijn wanneer u te maken heeft met een architect of aannemer.
- **Ter info:** als u een ingrijpende renovatie doet, zal de keuze van een architect en een onderneming met ervaring (of motivatie) voor het hergebruik bevorderlijk zijn voor het naleven van de werkwijze en het resultaat.
- In 2016 werd een projectoproep “be circular” gelanceerd om de ondernemingen die praktijken van circulaire economie wilden integreren, te steunen. In totaal werden 41 prijswinnaars geselecteerd, waarvan sommigen in de bouwsector.

Voor meer info, zie de website van “be circular”:

www.circularprojects.brussels

“Sleutel” materialen of –elementen van het hergebruik voor de :

- Bakstenen en stenen
- Deuren, ramen en bouwbeslag
- Panelen en constructiehout
- Tegelvloeren
- Vloeren
- Balken en liggers
- Keukens
- Sanitaire toestellen
- Radiatoren
- Dakpannen en muurafdekkingen

Bron: studie van BRC Bouw, “Enquête over de verwachtingen inzake tweedehandsbouwmaterialen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”, Brussel, mei 2015.

Enkele voorbeelden

Een plankenvloer kan gemakkelijk gladgeschuurd en gerenoveerd worden.

Als hij genageld of zwevend gelegd werd door middel van een verbinding zonder lijm, zal hij **demonteerbaar** zijn, en dus beschikbaar voor **hergebruik** of wederverkoop.

Cementtegels kunnen **uitgebroken en hergebruikt worden**.

Goed om weten: de tegelvloer die op een zandbed gelegd werd (traditionele plaatsing) wordt zonder al te veel schade gedemonteerd. Een tegelvloer gelegd met lijm (lijmmortel, nivelleringslaag, enz.) is moeilijker, of zelfs onmogelijk, te demonteren zonder schade.

Een houten deur kan, bij een zorgvuldige demontering en eventuele herstellingswerken, **ter plaatse hergebruikt worden** in een andere kamer van dezelfde woning of zelfs een nieuwe toepassing krijgen (scheidingswand, tafel, enz.)

Fase 2: valorisatie van de bestaande elementen

Na de inventaris worden in de volgende fase de elementen in de 3 categorieën “herstellen, hergebruiken, recycleren”, gevaloriseerd. Maar hoe?

Renoveren en herstellen

Afhankelijk van uw ervaring en van het materiaal worden de ingrepen uitgevoerd door uzelf of door een professional.

Vergeet ook niet een regelmatig onderhoud te doen om de levensduur te verlengen en een bepaalde kwaliteit van het materiaal te behouden.

Voorbeelden van dikwijls herstelde / gerenoveerde elementen :

- Houten ramen en deuren (inzetstuk, houtpulp, schuren, reparatie van de voegen, enz.)
- Massief houten vloeren (schuren, lak of was, enz.)
- Keukenmeubilair
- Natuurstenen (inzetstuk, anker, herstellingsmortel enz.)

Ter info:

- Homegrade heeft verschillende specifieke brochures met praktische tips gepubliceerd om u te helpen bij het onderhoud van diverse elementen zoals historische houten en stalen vensters, kelderramen, historische houten en metalen deuren, balkons, daklijsten, glas-in-loodramen, oude liften en vloerbekledingen. <http://www.curbain.be>
- Op zoek naar een vakman of gespecialiseerde firma in herstellings- en restauratiewerken: Homegrade stelt online een Register van de Beroepen van het architecturaal Patrimonium ter beschikking: www.patrimoine-metiers.be

Demonteren voor hergebruik

In tegenstelling met de afbraak (grove vernietiging van de materialen zonder voorafgaande sortering), laat demontering (vernietiging van een element dat hergebruik mogelijk maakt van de materialen waaruit het gevormd is) hergebruik toe.

Het demonteren moet zorgvuldig gebeuren om de materialen of elementen die hergebruikt moeten worden, zoveel mogelijk te vrijwaren voor schade. Sommige gespecialiseerde ondernemingen (meer bepaald de handelaars in tweedehandsmaterialen) kunnen in hun diensten ook de afbraak voorzien.

Voor praktische tips heeft de BRC Bouw (Brussels Beroepsreferentiecentrum voor de Bouwsector) handleidingen voor de demontage van verschillende elementen en materialen ter beschikking gesteld, geïllustreerd met video's : <http://reuse.brussels>

Weggeven of weer verkopen

Het netwerk van tweedehandsmaterialen is vrij goed ontwikkeld in België. Of het nu via de gespecialiseerde handel, de wederverkoopsites of weggeefwinkels is, er bestaan verschillende oplossingen om de elementen die u niet meer gebruikt terug in omloop te brengen.

Het "**Opalis**" register vermeldt de gespecialiseerde handelaren in tweedehandsmaterialen in België.

De website van Opalis biedt de mogelijkheid om te zoeken per materiaalsoort en per regio. Ze bevat ook praktisch advies, richtprijzen en technische omschrijvingen voor een eventueel Lastenboek (LB).

Goed om weten: in de vermelde prijzen is het transport soms wel en soms niet inbegrepen.

www.opalis.be

De **internetsites** voor de verkoop van particulier aan particulier bieden ook goede oplossingen om materialen weer te verkopen of weg te geven.

Enkele voorbeelden :

<http://beta.youbric.be>

<http://www.2ememain.be>

<http://ebay.be>

Opgelet: om hergebruikt te kunnen worden, moeten de materialen of elementen aan bepaalde kwaliteitscriteria beantwoorden en in een relatief goede staat zijn. De bouwmaterialen op de tweedehandsmarkten zijn doorgaans materialen waarvoor geen structurele of thermische garantie, of garantie van brandwerendheid, enz. nodig is.

Naar recyclagenetwerken sturen

Als hergebruik niet mogelijk blijkt, is het sturen naar recyclagenetwerken het laatste redmiddel. Voor een efficiënte en kwaliteitsvolle recyclage en om de kosten te beperken, is het van belang om op de werf zelf goed te sorteren.

In de sorteercentra worden de materialen ingedeeld per type en gebruikt om nieuwe materialen te creëren. Soms kan het transport ook in de dienst inbegrepen zijn.

Containerpark van Net Brussel: www.arp-gan.be

Lijst van materialen die selectief in de sorteercentra worden opgenomen:

- Bakstenen, afbraakmateriaal, kiezelstenen, stenen
- Vloertegels, vloerstenen, dakpannen
- Beton, cement
- Pleisterkalk (afschotten, platen en plafonneringen)
- Behandeld en onbehandeld hout
- Deuren, ramen, luiken in hout, metaal of PVC
- Dakgoten en buizen
- Constructieglas
- Sanitaire toestellen

De houten elementen, gerecycleerd via de sorteercentra, kunnen gebruikt worden om nieuwe elementen te produceren zoals spaanplaten, isolatiematerialen, meubels in melamine, papierpulp, enz.

Fase 3: tweedehandsmaterialen integreren

Kiezen voor de principes van de **circulaire economie** betekent ook dat de productie van materiaal beperkt wordt door tweedehandsmaterialen te integreren in het renovatieproject. Het is een actie die, met een beetje verbeelding, voor allen toegankelijk is.

Ga, voordat u een aankoop doet, de hoeveelheden na die u nodig hebt en kijk of ze wel beschikbaar zijn. De hoeveelheden kunnen inderdaad zeer verschillend zijn van de ene handelaar tot de andere.

De staat van de materialen kan eveneens variëren, en deze kunnen al dan niet gereinigd en gesorteerd geleverd worden.

De prijzen van de tweedehandsmaterialen zijn ook erg wisselvallig naargelang hun staat, kwaliteit en erfgoedwaarde.

De ondernemingen die gespecialiseerd zijn in de wederverkoop van tweedehandsmaterialen beschikken meestal over een grote voorraad. De materialen voldoen dikwijls aan de kwaliteitscriteria. Deze wederverkopers kunnen u ook advies geven en bijkomende diensten aanbieden (levering, onderhoud, enz.).

Met de lijst van handelaars op de **website van Opalis** kunt u een specialist vinden voor het element dat u zoekt.

Op de **websites voor tweedehandsverkoop van particulier tot particulier** zijn de aangeboden producten vaak minder duur, maar de zoektocht kan tijd vergen.

Denk aan de omkeerbaarheid van uw interventies: wanneer u een materiaal plaatst, kies dan een installatiemethode waarbij een demontage in de toekomst, en dus een eventueel hergebruik, gemakkelijk zijn.

© Opalis

Om verder te gaan

Anticiperen op uw renovaties

Denk na over uw behoeften op langere termijn bij uw uitbreidings- of verbouwingsprojecten (type van bewoning en gebruik); hiermee voorkomt u toekomstige ingrijpende renovaties.

Voorzie bijvoorbeeld een stortgoot in afwachting van toekomstige kabeldoorgangen, een demonteerbare scheidingswand voor een kinderkamer, een doorgang voor toekomstige ventilatie in uw recent geïsoleerd plat dak, een gemakkelijk verwijderbare vloerbekleding (niet gelijmd bijvoorbeeld), zodat aan het eind van hun levensduur elk onderdeel van het gebouw gedemonteerd, vervangen, hergebruikt of gerecycleerd kan worden.

Financiering van uw project

Sommige banken stellen voor dat het geld van de spaarders uitsluitend projecten van duurzame ontwikkeling financiert. Hun investeringen zijn voor iedereen zichtbaar, de gefinancierde projecten worden geselecteerd op basis van duurzaamheidscriteria en zijn daarna consulteerbaar voor het publiek. Door hun diensten te gebruiken (een krediet krijgen) worden zo voorbeeldprojecten gestimuleerd met eerbied voor het milieu en voor een sociale economie.

Nieuwe elementen of materialen

Bij het kiezen van nieuwe materialen is het van belang over hun milieupact na te denken. Geef de voorkeur aan duurzame materialen die hergebruikt of gerecycleerd kunnen worden.

Vermijd materialen met chemische verbindingen die schadelijk zijn voor het milieu en uw gezondheid, vermijd hybride elementen die uit verschillende materialen bestaan en moeilijk recycleerbaar zijn, en kies liever voor de natuurlijke materialen (van het plantaardige, dierlijke of minerale type).

Er is een steeds ruimere keuze aan natuurlijke bouwmaterialen op de markt, zoals de houtstructuren, de natuurlijke isolatiematerialen (houtvezel, hennepvezel, kurk, cellulose, enz.), de afwerking (natuurlijke verven, leempleisters, kurkvloeren).

Om uw kennis aan te vullen, zie de gids duurzame gebouwen van Leefmilieu Brussel: www.guidebatimentdurable.brussels

Enkele voorbeelden

- 1 **Demontage** van cementtegels in een andere kamer van het huis en **hergebruik** als wandtegels.
- 2 **Hergebruik** van een oude glaswand gedemonteerd op een andere werf, en teruggeplaatst als scheidingswand tussen twee woonkamers.
- 3 **Demontage, hergebruik** en **aanpassing** van keukenmeubilair.

@Julie Antoine

Bronnen

- Gids duurzame gebouwen van Leefmilieu Brussel
- OPALIS www.opalis.be
- ECOCONSO, "Réemploi et recyclage: aussi en construction! "Dossier n°101, 12 mars 2014 in www.ecoconso.be/fr/Reemploi-et-recyclage-aussi-en.
- ROTOR, "Vademecum voor hergebruik buiten de bouwsite – de recuperatie van bouwmaterialen uit publieke gebouwen haalbaar maken" Brussel, 2015.
- BRC Bouw, "Enquête over de verwachtingen inzake tweedehandsbouwmaterialen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest", Brussel, mei 2015.
- CIFIU – RESSOURCES asbl – CCW, "Guide pratique du réemploi-réutilisation des matériaux de construction", 2013.
- Recy-K – Gewestelijk platform voor kringlooeconomie en sociale economie
- Ellen MacArthur Stichting

Voor meer info... neem contact op met **homegrade.brussels**

De Stadswinkel en het Energiehuis verenigen voortaan hun krachten onder een nieuwe noemer: **homegrade.brussels**. Deze geïntegreerde dienstverlening is bedoeld om de particulieren die hun woning in het Brussels Gewest wensen te verbeteren, te begeleiden.

**Uw vragen
aan het loket:** Sint-Gorikshallen, Sint-Goriksplein 1, 1000 Brussel
van dinsdag tot vrijdag van 10u tot 17u
zaterdag van 14u tot 17u

**Uw vragen
per telefoon:** **02/219 40 60**
van dinsdag tot vrijdag van 10 u
tot 12 u en van 14 u tot 16 u

**Uw vragen
per e-mail:** info@homegrade.brussels

www.homegrade.brussels

Publicaties

Register van de beroepen
van het patrimonium

Redactie: Guillaume Amand, Miriam Mekhalfa

Fotoverantwoording: Homegrade tenzij anders vermeld.

Coverfoto: © Julie Antoine

Herleving: Lionel Billiet (Rotor), Anais Mulnard (CDR Construction)

Met steun van

